

Handreiking aardwarmtebeleid gemeenten MRA

Bestemd voor alle MRA- gemeenten ter voorbereiding
op mogelijke aardwarmteontwikkelingen.

MAART 2022

Deze handreiking is opgesteld door de werkgroep 'Versnelling aardwarmte MRA' met medewerking van Martin Klapwijk (ToekomstSterk) en met input van onder andere RVO. Voor vragen en suggesties kunt u contact opnemen met Frank Schoof (schooff@noord-holland.nl) of leden van de werkgroep.

Inhoud

Samenvatting	3
De gemeentelijke rol: vooral minimaal faciliterend	3
Gemeente draagt bij aan duurzaamheidsdoelen, realiseert maatschappelijke aanvaardbaarheid, en denkt mee over ruimtelijke inpassing	3
Gemeente als samenwerkingspartner voor de initiatiefnemer	4
1. De warmtetransitie vraagt om keuzes in aardwarmte	5
Doel en afzender van deze handreiking	5
Inspiratiebronnen	6
Wat deze handreiking wel en niet is	6
2. De wettelijke context en mogelijke gemeentelijke rollen	7
Publiekrecht versus privaatrecht	7
De context: actoren in de warmteketen	8
Bevoegd gezag	9
De rol van warmtebedrijven en de Wet Collectieve Warmte	9
De rol van gemeenten: (proactief) faciliteren	9
De rol van gemeenten: mede-ontwikkelaar	10
3. Gemeentelijk beleid en rolkeuze	12
Momenten van gemeentelijke betrokkenheid	13
Beleidsthema's	14
Afspraken vastleggen	15
Gemeente en consortiumvorming	17
Ruimtelijk beleid voor aardwarmte	17
Aardwarmte als onderdeel van de RES	17
4. Locatie en communicatie als belangrijk onderdeel van beleid	18
Proactieve beleidsvorming en communicatie	18
Voorsorteren op locatiekeuze en ruimtelijke inpassing	18
5. Conclusies en aanbevelingen	21

Samenvatting

Onder het Klimaatakkoord hebben gemeenten de regierol op zich genomen in de warmtetransitie. Met de geplande Wet Collectieve Warmtevoorziening krijgen gemeenten hiervoor ook instrumenten. Maar nu al kunnen en willen gemeenten handelen. De keuzes die gemeenten maken over hun rol in aardwarmteprojecten, hangen samen met hoe zij de genoemde regierol invullen. Het doel van deze handreiking is gemeentebestuurders en -ambtenaren bij deze keuzes te ondersteunen.

Aardwarmte wordt gezien als een belangrijke bron om de gebouwde omgeving te verduurzamen. Deze handreiking biedt de belangrijkste lessen en handvatten voor gemeenten die te maken krijgen met aardwarmte-initiatieven. Met een aantal tabellen geeft de handleiding inzicht in en uitleg over de voorbereidingen die een gemeente kan treffen om aardwarmte te ontwikkelen.

De gemeentelijke rol: vooral minimaal faciliterend

De kans is groot dat vroeg of laat een initiatiefnemer een aanvraag indient om aardwarmte op te sporen in uw gemeente. Een initiatiefnemer hoeft niet vooraf met de gemeente in overleg te treden – daardoor zou u overvallen kunnen worden door een aanvraag. Deze handreiking adviseert om vroegtijdig na te denken over aardwarmte en actief beleid te ontwikkelen, bij voorkeur voordat een initiatiefnemer zich meldt. Vanuit haar verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke ordening kan de gemeente invloed uitoefenen op de bovengrondse locatie van een aardwarmteproject. Dit kan nog beter door voor te sorteren in het ruimtelijk beleid: wanneer de omgevingsvisie wordt opgesteld of door ruimtereserveringen in omgevingsplannen.

Gemeente draagt bij aan duurzaamheidsdoelen, realiseert maatschappelijke aanvaardbaarheid, en denkt mee over ruimtelijke inpassing

De gemeente staat aan de lat voor het verduurzamen van de gebouwde omgeving. Deze transitie vereist draagvlak door bewoners – en de manier waarop de openbare ruimte hiervoor wordt gebruikt weegt mee in dit draagvlak. Een vroegtijdige verkenning op de thema's die te maken hebben met de ontwikkeling van aardwarmte verbetert het proces. Zo zijn er voorbeelden van gemeenten waar tijdige voorbereiding vertraging of te weinig draagvlak had kunnen voorkomen. Thema's die gemeenten proactief kunnen oppakken, zijn de rol van aardwarmte in gemeentelijk duurzaamheidsbeleid, onderzoek naar en borging van maatschappelijke aanvaardbaarheid, en de ruimtelijke inpassing.

Een aantal zaken wordt publiekrechtelijk geregeld, door het bevoegd gezag, EZK en haar adviesorganen en uitvoerende diensten. of door de gemeente of provincie. Voor wat niet publiekrechtelijk geregeld kan worden, kunnen de initiatiefnemer en de betrokken gemeente(n) privaatrechtelijk afspraken maken en vastleggen.

Gemeente als samenwerkingspartner voor de initiatiefnemer

Diverse voorbeelden laten zien dat aardwarmteprojecten, vooral in de gebouwde omgeving, veel afstemming en overleg vergen tussen de initiatiefnemer en de gemeente. Aardwarmte ontwikkelen vraagt specialistische inzet van de initiatiefnemer en van de gemeente. Belangrijk dus dat de gemeente voldoende kennis en kunde in huis heeft om een volwaardige en onafhankelijke samenwerkingspartner te zijn, in het belang van haar inwoners en het succes van de projecten. In de MRA is aardwarmte immers een belangrijk onderdeel van de warmtetransitie.

- Begin tijdig en proactief met beleidsvorming en bewonerscommunicatie;
- Sorteer voor op locatiekeuze en ruimtelijke inpassing (vergelijkbaar met de reserveringen voor elektriciteitsopwekking binnen de Regionale EnergieStructuur);
- Zorg voor voldoende kennis, kunde en capaciteit.

1. De warmtetransitie vraagt om keuzes in aardwarmte

Introductie

Onder het Klimaatakkoord hebben gemeenten de regierol op zich genomen in de warmtetransitie. De inzet van gemeentebestuurders en -ambtenaren is essentieel voor deze transitie. Dat geldt zeker voor het tot stand komen van aardwarmteprojecten. De keuzes die bestuurders en ambtenaren maken over hun rol in aardwarmteprojecten hangen samen hoe zij deze regierol invullen.

In deze handreiking behandelen we de belangrijkste vragen die bij gemeenten kunnen rijzen:

1. Welke rol kan de gemeente kiezen bij aardwarmte?
2. Hoe kan de gemeente de initiatiefnemer helpen?
3. Wat is nodig voor een goede rolvulling (kennis, kunde, capaciteit)?

Wat aardwarmte uniek maakt is de kennis die nodig is van de ondergrond (met de bijbehorende onzekerheden) en de daarmee samenhangende wetgeving en bevoegdheden. Gemeenten hebben deze kennis meestal niet zelf in huis. Aan de andere kant hebben geïnteresseerde aardwarmtepartijen ('initiatiefnemers') hebben de hulp van gemeenten hard nodig voor de bovengrondse inpassing en afstemming. Een duidelijker rolvulling door de gemeente helpt initiatiefnemers en warmtebedrijven en draagt bij aan draagvlak en snellere realisatie.

Deze handreiking gaat uit van de huidige Mijnbouwwet, Warmtewet en Wabo. Daar waar het zinvol is, staan op hoofdlijnen de goedgekeurde en verwachte wijzigingen aan van de Mijnbouwwet en de Omgevingswet vermeld. Zodra deze wijzigingen definitief zijn, wordt deze handreiking gereactualiseerd.

Deze handreiking gaat uit van de huidige Mijnbouwwet, Warmtewet, en Wabo, en geeft daar waar zinvol op hoofdlijnen de goedgekeurde en verwachte wijzigingen aan van de Mijnbouwwet en de Omgevingswet. Zodra deze definitief zijn, is een update van deze handreiking voorzien.

Doel en afzender van deze handreiking

In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) willen provincies, gemeenten, warmtebedrijven en aardwarmtebedrijven door samenwerking de ontwikkeling van aardwarmte versnellen en vertraging zoveel mogelijk voorkomen. Deze handreiking is opgesteld door een werkgroep binnen dit samenwerkingsverband: bedoeld voor een betere toekomstige samenwerking tussen warmtebedrijven, initiatiefnemers en gemeenten, met de 'lessons learned' van effectief gemeentelijk aardwarmtebeleid. Meer informatie over de samenwerking vindt u op www.warmteiscool.nl.

Inspiratiebronnen

Voor aardwarmte in de gebouwde omgeving kunnen we steeds meer leren van voorlopers, zoals projecten in [Den Haag](#), [Haarlem](#), [Leeuwarden](#), Nieuwegein, Zwolle. En van gemeenten die te maken hebben met installaties voor de glastuinbouw, zoals in Westland, Pijnacker en Hollands Kroon. Deze handreiking is hoofdzakelijk gebaseerd op documenten en ervaringen uit de gemeenten Nieuwegein, Den Haag en Amsterdam.

Wat deze handreiking wel en niet is

Dit document is bedoeld als handreiking en zeker niet als naslagwerk. Er zijn diverse goede informatiebronnen over aardwarmte en de relevante wetgeving, zoals www.allesoveraardwarmte.nl, www.ebn.nl en www.geothermie.nl. Specifiek over de relevante wetgeving is www.ifv.nl een goede bron. Een factsheet voor aardwarmte is te vinden op [de site van het Expertise Centrum Warmte](#).

2. De wettelijke context en mogelijke gemeentelijke rollen

Introductie

De rol van een gemeente in de ontwikkeling van aardwarmte lijkt op het eerste gezicht klein, maar is dat niet. Gemeenten hebben wettelijke rollen, kunnen aanvullende beleidsmatige keuzes maken en bijbehorende activiteiten ontplooiën. Tevens is het belangrijk te beseffen dat aardwarmte in de gebouwde omgeving altijd samenhangt met de keuze voor collectieve warmtevoorziening (stadsverwarming) in het betreffende gebied zoals een gemeente die in de Transitievisie Warmte (TVW) en de wijkuitvoeringsplannen heeft vastgelegd of gaat vastleggen. Ten slotte hangt aardwarmte samen met de Regionale structuur Warmte (RSW) binnen de Regionale Energiestrategie (RES). Hierover meer in hoofdstuk 3.

Naast wettelijke rollen kunnen gemeenten ook een faciliterende of regisserende rol vervullen in de ontwikkeling van aardwarmte. Om meer invloed uit te oefenen – en als strategische overweging – kunnen gemeenten bijvoorbeeld mede-ontwikkelaar worden van een aardwarmteproject en dus ook mede-aanvrager van de nodige vergunningen. Verderop wordt dit nader toegelicht.

Publiekrecht versus privaatrecht

Een gemeente heeft publiekrechtelijke taken. Zo heeft een gemeente het recht om vergunningen te verlenen of te weigeren, of een adviesrecht zoals bij mijnbouwvergunningen.

Een gemeente heeft ook privaatrechtelijke rollen. Die rol mag een gemeente zelf kiezen. Bijvoorbeeld of zij aandelen willen kopen in andere organisaties (zoals drinkwaterbedrijven of netwerkbedrijven). Een gemeente kan ook eigenaar zijn van de grond. Of subsidieverlener zijn.

Deze taken en rollen moeten binnen een gemeente duidelijk gescheiden zijn en blijven. Dat betekent dus dat een gemeente medewerking aan een bestemmingsplan niet mag laten afhangen van (bijvoorbeeld) een bepaalde grondverkoop.

Gemeentelijke rol	Omschrijving
1. Toetsers (wettelijk)	Adviseur EZK voor Mijnbouw-vergunningen, winningsplan
	Verklaring geen bedenkingen Wabo/Omgevingswet
2. Faciliterend (facultatief)	Ruimtelijke kaders
	Locatiekeuze
	Communicatie, voorlichting, participatie
3. (mede-)Ontwikkelaar (facultatief)	(Mede-)Aanvrager opsporingsvergunning en mede-projectontwikkelaar

Overzicht van wettelijke en mogelijke gemeente rollen bij de ontwikkeling van aardwarmte

De context: actoren in de warmteketen

Aardwarmtewinning is onderdeel van de warmteketen. Die keten kent vele spelers waar de gemeente er één van is. In de tabel hieronder is aangegeven welke plaats partijen hebben die betrokken zijn bij aardwarmte. Hierbij is onderscheid gemaakt in vier groepen: overheden, semioverheid, marktpartijen en warmte-afnemers. De rollen van elke partij staan kort uitgelegd – voor een uitvoeriger uitleg verwijzen we naar de eerdergenoemde websites.

Groep	Stakeholder	Belang / Rol	Uitleg
Overheid	Gemeenten	1. Grondeigenaar 2. Bestemmingsplan 3. Adviseur 4. Belanghebbende 5. Aandeelhouder	1. Zeggenschap over bestemmingsplan 2. Geeft verklaring van geen bedenkingen af in het kader van omgevingsvergunning ¹ 3. Advies bij Mijnbouwvergunningen 4. Deelnemer/ aanvrager Mijnbouwvergunning /m.e.r. 5. Overheidsbedrijven waar gemeente medeaandeelhouder is voorbereiden op aardwarmte
	Provincie	1. Adviseur 2. Belanghebbende 3. Bevoegd gezag	1. Zeggenschap over bestemmingsplan 2. Advies aan minister over Mijnbouwvergunningen inzake met name milieu en grondwater 3. Deelnemer/aanvrager Mijnbouwvergunning /m.e.r. 4. Deelnemer/ aanvrager Mijnbouwvergunning /m.e.r. 5. Ook bevoegd gezag voor Hoge Temperatuur Opslag op dieptes < 500m
	Waterschap	Adviseur	Advies aan minister over mijnbouwvergunningen, vooral over milieu en grondwater.
	Ministerie EZK	Bevoegd gezag	Partijen vragen vergunningen bij de minister aan. Minister handelt op grond van de Mijnbouwwet & Wabo o.b.v. adviezen van onder andere TNO, Mijnraad en provincie/gemeente.
		Subsidie en garantie	RVO is verantwoordelijk voor de SDE++-aanvragen en partijen kunnen overwegen om een aanvraag voor de garantieregeling in te dienen.
	Inspectie, toezicht en handhaving	Staatstoezicht op de Mijnen toetst en handhaaft de veiligheid, gezondheid, milieuaspecten.	
Semi-Overheid	TNO	Adviseur	Advies aan lokale en regionale overheden over vergunningen.
	EBN	1. Deelnemer 2. Kennispartner	Energie Beheer Nederland kan deelnemen in aardwarmteprojecten, deelt kennis, en heeft een voortrekkersrol in de innovatie.
	TCBB	Adviseur bodembeweging (volgend uit de mijnbouwwet)	Geeft advies over de verwachte bodembeweging en eventueel verwachte schade.
	Mijnraad	Adviseur <i>overall</i> (volgend uit de Mijnbouwwet)	Geeft op basis van de bovengenoemde adviezen een 'totaaladvies'.
Markt-partijen	Operator Bron	Ontwikkelaar en exploitant	Gevestigde partijen, vergunninghouder onder de Mijnbouwwet. In deze handreiking 'initiatiefnemers' genoemd.
	Beheerder warmtenet	Distributeur / Leverancier	Partijen die een warmtenet beheren en warmte leveren aan eindgebruikers.
	Toekomstig	Exploitatie / Distributie / Leverancier	Meerdere marktpartijen/ netwerkbedrijven/ distributeurs interesseren zich in de meer en meer 'open' markt voor warmte.
Afnemers	Bewoners	1. Belanghebbende 2. Warmteafnemer	Kunnen bij omgevingsvergunning hun zienswijze geven. Kunnen zienswijze geven bij het winningsplan.
	(lichte) Industrie	Warmteafnemer	Bijvoorbeeld bedrijven(terreinen).
	Bedrijven	Warmteafnemer	Bijvoorbeeld tuinbouw.

Overzicht van de warmteketen en de bij aardwarmte betrokken partijen.

1. Onder de huidige wet is EZK bevoegd gezag, maar onder de nieuwe Omgevingswet per 1 juli 2022 is dit in sommige gevallen anders.

Bevoegd gezag

Het bevoegde gezag voor aardwarmteprojecten is de minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK). Dit geldt voor de mijnbouwvergunningen (de ondergrond) en voor de omgevingsvergunning, dus de bovengrondse inpassing. De gemeente en provincie adviseren op de aanvragen van mijnbouwvergunningen. Voor de bovengrond is de wettelijke rol van de gemeente groter aangezien het over ruimtelijke ordening gaat. De gemeenteraad zal in veel gevallen een verklaring van geen bedenkingen worden gevraagd als een project afwijkt van het bestemmingsplan. Daarnaast verleent de gemeente een omgevingsvergunning warmtenet, en eventueel een omgevingsvergunning hulpwarmtecentrale (back-up-ketels op aardgas of elektrisch, en transportpompen voor de warmte) als deze buiten de scope van de Mijnbouwwet ligt (onder meer geen verwerking bijvangstgas). Onder de nieuwe Omgevingswet is in sommige gevallen de gemeente het bevoegd gezag.

De rol van warmtebedrijven en de Wet Collectieve Warmte

Voordat we ingaan op de mogelijke gemeentelijke rollen, komt eerst de (beoogde) Wet Collectieve Warmte (WCW) aan bod. In aanvulling hierop is nu ook de Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie in het leven geroepen.

De WCW gaat uit van de volgende stappen:

1. In hun TVW geven gemeenten aan waar individuele warmteoplossingen de voorkeur hebben en waar ze warmtenetten in willen zetten. In de Wijk Uitvoeringsplannen wordt dit concreter. Zo wijzen gemeenten warmtekavels aan waarbij een te selecteren warmtebedrijf verantwoordelijk wordt voor de ontwikkeling. Via het omgevingsplan bepaalt de gemeente waar en wanneer de warmtenetten komen.
Binnen het huidige wettelijke kader voor warmtenetten heeft ECW een aantal praktijktips met onder meer rolopvatting voor gemeenten. zie deze [Praktijktips - Hoe realiseer ik als gemeente een lokaal warmtenet?](#)
2. De discussie over de verantwoordelijkheid voor de bronkeuze/ bronnenmix loopt nog (het aangewezen warmtebedrijf en/of de gemeente).

In sommige gevallen is de kaveluitgifte vanuit de WCW niet (meer) aan de orde. Denk aan bestaande warmtenetten en aan gemaakte afspraken tussen gemeenten en warmtebedrijven en -ontwikkelaars. Hiervoor geldt het overgangsrecht vanuit de WCW op het moment dat deze in werking treedt.

De rol van gemeenten: (proactief) faciliteren

Bovenop de publiekrechtelijke rol kan de gemeente een faciliterende rol aannemen. Vanuit haar verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke ordening en zorgplicht voor burgers kan ze invloed uitoefenen op de acceptatie van aardwarmte als techniek en op de bovengrondse locatie van een aardwarmteproject (eventueel in combinatie met locatie Hoge Temperatuur Opslag, HTO).

Als bijvoorbeeld onderzoek van de gemeente (TVW) of van het warmtebedrijf uitwijst dat aardwarmte verduurzaming bevordert, dán leert de praktijk in Nederland dat 'proactief faciliteren' gewenst is om projecten zó vorm te geven dat ze in de gemeentelijke (verduurzamings/TVW-)plannen passen en geaccepteerd worden door de omgeving.

De gemeente kan proactief faciliteren door voor te sorteren in haar ruimtelijk beleid: bij het opstellen van de omgevingsvisie of door ruimtereserveringen in omgevingsplannen². Voorziet het ruimtelijk beleid of het bestemmingsplan niet in aardwarmte, dan kan de gemeente er nadrukkelijk (en desgevraagd door de aardwarmteontwikkelaar) voor kiezen behulpzaam te

---

2. Voorbeeld: gemeente Diemen.

zijn: door bij het locatiekeuzeprocess van de initiatiefnemer van aardwarmte een principebesluit af te geven dat vooruitloopt op een definitieve verklaring van geen bedenkingen in een latere fase.³

Een goed omgevingsproces is onmisbaar. [De nieuwe Omgevingswet stelt participatie verplicht](#). Een goede proceskwaliteit is ook in het belang van de initiatiefnemer, omdat de gemeenteraad deze zal toetsten bij goedkeuring van de verklaring van geen bedenkingen. Ook in de communicatie met bewoners en hoe die georganiseerd is, doet de gemeente er goed aan nadrukkelijk een rol te spelen om draagvlak te scheppen en publiek belang en private belangen goed af te wegen.

De rol van gemeenten: mede-ontwikkelaar

Als collectieve warmtevoorziening (stadsverwarming) een belangrijk onderdeel is van de TVW van een gemeente (of kan worden), dan zijn of komen er ook warmtenetten. Door deze warmtenetten te koppelen aan een aardwarmtebron realiseert een gemeente in één keer een belangrijk deel van de duurzaamheidsopgave. Het warmtebedrijf voert dus mede de gemeentelijke (duurzaamheids-)doelen uit. Om die doelen dichterbij te brengen stellen veel gemeenten zich vragen als:

- Kan aardwarmte een rol spelen bij de verduurzaming van het warmtenet? En kunnen we samen met het warmtebedrijf de mogelijkheden hiervoor onderzoeken?
- Hoe kunnen we een bijdrage leveren aan de afzet voor de aardwarmtebron?
- Hoe oefenen we significante invloed uit op het realiseren en versnellen van aardwarmte?
- Welke bijdrage van aardwarmte is realistisch en hoe vindt de overige warmtevoorziening plaats?

Er zijn verschillende gemeenten die zelf een opsporingsvergunning hebben (aangevraagd) of mede-aanvrager zijn, bijvoorbeeld de gemeenten Zwolle, Haarlem, Almere en Amsterdam. Hun motief is in dat zij zo meer grip kunnen houden op de aardwarmteontwikkeling vanuit hun regierol in de warmtetransitie. Hierbij moeten gemeenten de toekomstige WCW in acht nemen.

Aardwarmtepartijen kunnen in principe zonder medeweten van de gemeente een opsporingsvergunning aanvragen bij het ministerie van EZK. Een verleende vergunning geeft een economisch alleenrecht om voor een bepaalde periode binnen het aangevraagde gebied aardwarmte te mogen opsporen (opsporingsvergunning) of winnen (winningsvergunning). Het gebied is dan niet beschikbaar voor andere aardwarmtepartijen. Alleen een opsporingsvergunning is niet genoeg. Voor de booractiviteiten en het gebruiken van een installatie is een omgevingsvergunning vereist. Ook voor deze omgevingsvergunning is EZK bevoegd gezag.

Een gemeente kan het te beperkt vinden om alleen toetsend en faciliterend de gemeentelijke belangen te borgen en daarom overwegen zelf een vergunning⁴ aan te vragen. Vaak gebeurt dit met derde partijen, aangezien de vergunninghouder de activiteiten die horen bij die vergunning, moet kunnen uitvoeren. De gemeente kan dit proactief doen voordat een aardwarmtepartij heeft ingediend – of reactief met een zogenoemde ‘concurrerende’ aanvraag, nadat een andere partij een aanvraag heeft ingediend. Deze concurrerende aanvraag kan wettelijk binnen 13 weken worden gedaan vanaf het moment dat de oorspronkelijke aanvraag in de Staatscourant ter concurrentie is aangeboden. Het ministerie van EZK zal dan de beide aanvragen tegen elkaar moeten afwegen. De gemeente is dan zowel adviseur voor de vergunningsaanvraag als (mede-)aanvrager. Een goede scheiding van deze twee rollen is noodzakelijk, vooral uit het oogpunt van transparantie. In de praktijk zal het ministerie beide

3. Voorbeeld: gemeente Den Haag, gemeente Amsterdam.

4. In de nieuwe Mijnbouwwet: een aanwijzing zoekgebied.

concurrerende partijen eerst aansporen er onderling uit te komen. Dit heet een overlegverplichting.

Als (mede-)indiener van een aanvraag of, in een later stadium als (mede-)vergunninghouder, is de gemeente onderdeel van het consortium dat de vergunning houdt. Dat brengt de keuze met zich mee of de gemeente medeverantwoordelijk wil zijn voor de aardwarmteontwikkeling en dus risicodragend investeert. Is er voldoende vertrouwen, dan kan ze op een afgesproken moment ook terugtreden en de verdere projectontwikkeling overlaten aan de marktpartijen. Uit de nieuwe Mijnbouwwet kan mogelijk volgen dat dit zelfs verplicht is.

3. Gemeentelijk beleid en rolkeuze

Introductie

Bij de ontwikkeling van een succesvol aardwarmteproject is er altijd een samenwerkingsrelatie tussen initiatiefnemer en gemeente. Een initiatiefnemer heeft dus baat bij goede contacten met de gemeente(-n). Andersom geldt dat eveneens voor de gemeente: als 'toetsers' in het publiekrechtelijke traject doet de gemeente er verstandig aan te investeren in een goede verstandhouding en een goed proces met de initiatiefnemer.

Naast het publiekrechtelijke spoor van de vergunningverlening, doorloopt een aardwarmteproject ook een privaatrechtelijk spoor. Dat gaat dan over samenwerkingspartners contracteren, met daarin afspraken over doel en wijze van de samenwerking en de verdeling van financiële risico's van het project. Let op: het gaat hierbij niet over schade – dat is namelijk nationaal beleid. (Volgens de wet moet het aardwarmtebedrijf alles doen wat redelijkerwijs van het bedrijf verwacht kan worden om schade te voorkomen. Wanneer iemand toch schade door de winning van aardwarmte vermoedt, dan dient z/hij zich te melden bij het aardwarmtebedrijf. Wie het niet eens is met de afhandeling, kan zich richten tot de Technische Commissie Bodembeweging. Deze onderzoekt de schade en geeft een advies over de oorzaak ervan. Een publieksvriendelijker procedure is in de maak.⁵⁾)

Om hun samenwerking te ondersteunen kunnen de initiatiefnemer en de gemeente hun onderlinge afspraken contractueel vastleggen. Afhankelijk van het gemeentelijk beleid zijn deze afspraken dus meer of minder verstrekkend.

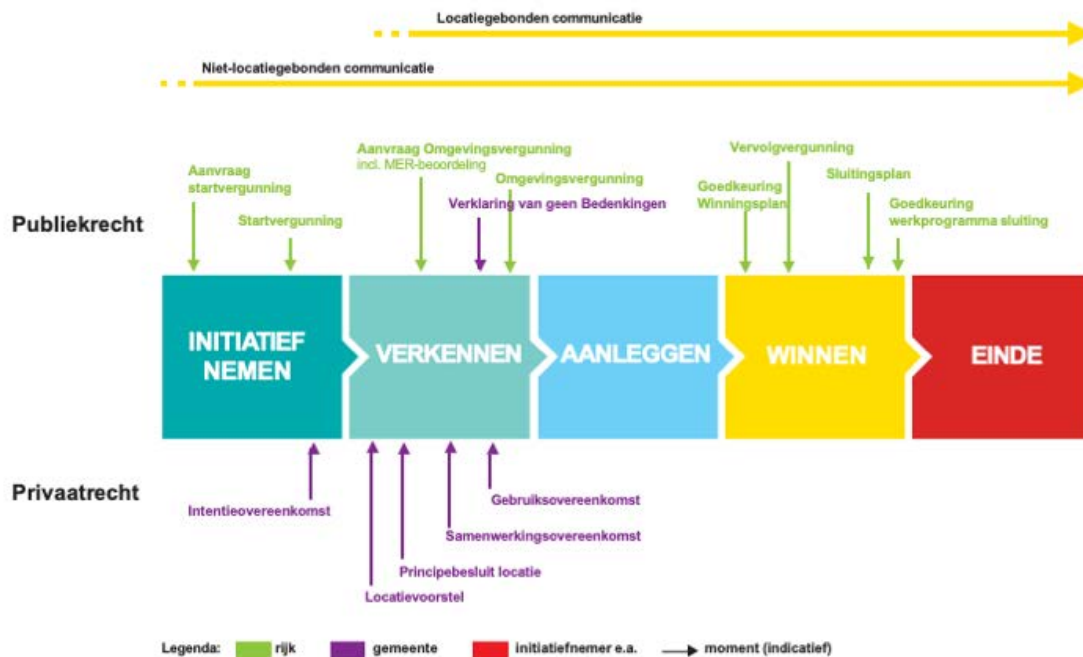
Onderstaande schematisch weergave van de fasen van een aardwarmteproject tonen het **publiekrechtelijke spoor** en een **privaatrechtelijk spoor** met vrijwillige overeenkomsten die aansluiten bij de fase van het project.

---

5. Bronnen: <https://www.sodm.nl/sectoren/geothermie/veelgestelde-vragen-geothermie/>;
<https://allesoveraardwarmte.nl/schadeafhandeling-bij-geothermie/>

Momenten van gemeentelijke betrokkenheid

Figuur 1. Schematische weergave van het publiekrechtelijke spoor waarin de gemeente een rol heeft, en een privaatrechtelijk spoor waarin op vrijwillige basis afspraken te maken zijn.

Zoals het schema laat zien, is de gemeente op de volgende momenten⁶ **publiekrechtelijk** bij het aardwarmteproject betrokken:

- **Bij de aanvraag van een opsporingsvergunning.** De gemeente brengt hierover advies uit aan EZK. De initiatiefnemer heeft na het verkrijgen van een opsporingsvergunning het alleenrecht om voor de vastgestelde periode (meestal 3-5 jaar) in het toegekende gebied onderzoek te doen naar de mogelijkheden om aardwarmte te winnen.
- **Bij de aanvraag van een omgevingsvergunning.** Een aardwarmteproject of-boring is een wijziging (of toegestane afwijking) van het bestemmingsplan. Het rijk verstrekt de omgevingsvergunning, maar is wettelijk verplicht de gemeente om toestemming te vragen om van het bestemmingsplan af te wijken door een verklaring van geen bedenkingen (vvgb). De initiatiefnemer kan vooruitlopen op de vergunningprocedure bij de gemeente en een principeverzoek indienen om alvast stappen te zetten. Dit is een globale aanvraag met daarin de plannen in grote lijnen. De gemeente doet dan een globale voortoets voor een vvgb.
- **Bij de Wabo-vergunning.** Voor de activiteiten op de locatie is een Wabo-vergunning van EZK vereist.
- **Bij de aanvraag van een winningsvergunning.** De gemeente brengt hierover advies uit aan EZK. Zonder winningsvergunning is ingebruikname van de installatie en warmteproductie niet toegestaan.
- **Bij het beoordelen van het winningsplan.** De minister laat het winningsplan toetsen aan de Mijnbouwwet en wint advies in bij SodM, de Mijnraad en de Technische Commissie BodemBeweging. Ook provincies, gemeenten en waterschappen hebben adviesrecht bij het winningsplan.

6. De momenten zijn op hoofdlijnen aangegeven.

Momenten om eventuele privaatrechtelijke afspraken te maken zijn:

- **Bij de bovengrondse locatiekeuze.** De initiatiefnemer gaat op zoek naar een locatie voor het project, gebaseerd op afwegingen over zowel de ondergrondse als de bovengrondse mogelijkheden. Voordat projectontwikkeling op een bepaalde locatie kan starten, is een (koop-)overeenkomst nodig met de huidige grondeigenaar. Dit kan de gemeente zijn, maar ook een ander. Als er ook warmteopslag in de ondergrond wordt overwogen, kunnen er meerdere locaties nodig zijn;
- **Bij de m.e.r.-beoordeling.** De m.e.r.-notitie wordt bij EZK aangeboden. Voor de aanvraag heeft een initiatiefnemer deze notitie meestal al ter info en bespreking voorgelegd aan gemeente. De initiatiefnemer heeft immers de noodzakelijke input en medewerking van de gemeente nodig, onder andere vanwege draagvlak en (dus) snelheid en kosten.
- **Bij de final investment decision (FID).** Dat is het moment wanneer alle bovenstaande vergunningen binnen zijn. De initiatiefnemer zal de gemeente op de hoogte stellen wanneer het project daadwerkelijk start. Daarmee komt een onomkeerbaar proces op gang en worden miljoenen euro's uitgegeven. Dit is voor alle partijen het laatste checkmoment of alles goed is voorbereid.

De initiatiefnemer en de gemeente kunnen de hierboven beschreven momenten aangrijpen om onderlinge afspraken eventueel privaatrechtelijk vast te leggen. Maar dit is niet altijd de meest wenselijke vorm, zie pagina 12. We suggereren om die afspraken in een *intentieovereenkomst* (IOK) of *samenwerkingsovereenkomst* (SOK) vast te leggen. Deze overeenkomsten zijn dan bestuurlijk/politiek gelegitimeerd en kunnen helpen de maatschappelijke inpassing en acceptatie te verhogen of versnellen.

Beleidsthema's

Een gemeente zal willen beoordelen of aardwarmte wenselijk is en in te passen is, afhankelijk van de Transitievisie Warmte, de lokale omstandigheden, het maatschappelijke draagvlak en de politiek-bestuurlijke verhoudingen. Onderstaande thema's kunnen daarbij een rol spelen. Wanneer het bevoegd gezag, EZK en haar adviesorganen (onder andere de Mijnraad, SodM, TNO) in de vergunningverlening hierin niet voorzien, kunnen de initiatiefnemer en de betrokken gemeente gemaakte afspraken vrijwillig privaatrechtelijk vastleggen. Ze scheppen hiermee zelfbindende afspraken en duidelijkheid over verwachtingen en werkafspraken.

Tabel 1. Thema's voor gemeentelijk aardwarmtebeleid

Thema	Subthema	Wijze van borging	Afspraken initiatiefnemer-gemeente	Vanaf welke fase
1. Bijdrage aan gemeentelijke duurzaamheidsdoelen	CO ₂ reductie	• Energieplan	Toetsen bij locatievoorstel	Verkenning
	Circulariteit	• Circulariteitsstrategie	In SOK opnemen	Verkenning
	Klimaatadaptatie	• Conform beleid	In inpassingsplan	Verkenning
	Mobiliteit & Techniek	• Onderdeel van een inpassingsplan	In inpassingsplan	Verkenning
2. Maatschappelijke aanvaardbaarheid	Afstemmen omgeving	• Omgevings-managementplan	In SOK opnemen / principebesluit	Initiatief
	Transparantie	• Digitaal platform met resultaten en voortgang	IOK en SOK door college gepubliceerd	Initiatief
	Lokaal eigenaarschap, zoals financiële participatie	• Bijv. omgevingsfonds	In SOK opnemen	Verkenning
	Schadeafhandeling	Verwijzen naar landelijke afspraken over schade met daarin: • Schaderegeling • Schadeverzekering	In IOK of SOK opnemen Grondgebruik	Verkenning: vóór vvgb
3. Ruimtelijke inpassing	Veiligheid & Monitoring	Afgestemd op landelijke eisen met EZK als bevoegd gezag en SodM als toezichthouder: • Veiligheidsoverleg • Monitoringprotocol	In IOK opnemen	Initiatief
	Gewenste ruimtelijke ontwikkelingen	• Bestemmingsplan / andere visies	Bij locatiekeuze	Verkenning

Afspraken vastleggen

Initiatiefnemer en gemeente kunnen in een *intentieovereenkomst* (IOK) en een *samenwerkingsovereenkomst* (SOK) de onderlinge inhoudelijke afspraken en procesafspraken vastleggen als zij daarvan voordeel verwachten. Dit vraagt uiteraard een zorgvuldige afweging. De gemeente geeft in zo'n overeenkomst aan hoe zij het project zal faciliteren, de initiatiefnemer geeft aan welke acties zij/hij zal uitvoeren (denk aan communicatie en het betrekken gemeente en andere stakeholders). Let erop dat naleving ervan over en weer voldoende afdwingbaar is. Projecten duren lang, partijen en gemeenteraden kunnen veranderen.

Let op: Terughoudendheid is geboden bij afspraken waarvoor de gemeente niet het bevoegd gezag is. Bijvoorbeeld bij schadeafhandeling en veiligheidsaspecten zoals die in Mijnbouwwet en -regelgeving zijn vastgelegd. Het advies is dit soort zaken af te stemmen met EZK als bevoegd gezag. Bovendien verschilt per gemeente welke overeenkomst wenselijk is, afhankelijk van bestaande afspraken of samenwerkingsvormen.

Hieronder staat uitgelegd wat de mogelijke inhoud van een IOK en SOK kan zijn.

Intentieovereenkomst

In aanvulling op de publiekrechtelijke verplichtingen kunnen initiatiefnemer en gemeente privaatrechtelijke afspraken in een IOK vastleggen. Dit kan direct bij de vergunningsaanvraag of als een potentieel geschikte locatie in de gemeente concreet in beeld komt. Een initiatiefnemer kan dus ook een IOK met meerdere gemeenten aangaan. In de IOK staan afspraken hoe de initiatiefnemer en de gemeente het proces tot en met het mogelijk winnen (en uiteindelijk opruimen van de locatie) met elkaar inrichten. Ook de belangrijke *go/no go*-momenten voor de initiatiefnemer en eventueel de gemeente zijn erin opgenomen.

De IOK kan de volgende elementen bevatten:

- afspraken voor onderlinge communicatie en informatieverstopping;
- (externe) rollen van beide partijen, rol van derden;
- afspraken over voorlichting over energietransitie en aardwarmte;
- afspraken over externe communicatie;
- plan van aanpak om te komen tot een locatie;
  - (stappenplan voor het komen tot) locatiecriteriën;
  - participatieplan;
  - communicatieplan;
- *go/no go*-momenten;
- bereidheid om een SOK aan te gaan in volgende fase en globale inhoud van de SOK.

Samenwerkingsovereenkomst

Parallel aan het proces van locatiekeuze zullen de initiatiefnemer en de gemeente toewerken naar een SOK, in veel gevallen gekoppeld aan een grondovereenkomst. Het is uiteraard mogelijk de SOK voor meerdere installaties af te sluiten. Op het moment dat het realiseren van een aardwarmte-bron samengaat met het realiseren of uitbreiden van een warmtenet (zoals in Leeuwarden) dan zal er ook een SOK komen voor de ontwikkeling van het warmtenet. De gemeente kan een SOK als voorwaarde stellen om een locatievoorstel goed te keuren en voor verdere medewerking.

Het verdient aanbeveling in ieder geval de volgende zaken in de SOK te regelen:

- rollen en verantwoordelijkheden;
- hoofdlijnen plan van aanpak projectrealisatie;
- omgevingsbetrokkenheid (participatie, informatie) in de verschillende fases;
- tijdspad tot en met ingebruikname;
- tijdspad daarna;
- *go/no go*-momenten;
- informatie-uitwisseling over onder meer veiligheid;
- eventueel aanvullende schadeverzekering of -fonds;
- enpassingsplan;
- lokaal eigenaarschap;
- voorwaarden voor ontbinding.

Gemeente en consortiumvorming

Gemeenten die houder of mede-houder zijn van een mijnbouw- of opsporingsvergunning, maken veelal deel uit van een samenwerkingsverband met een aardwarmtepartij en mogelijk ook een afnemende partij (warmtebedrijf, grote vastgoedeigenaar). Binnen dit samenwerkingsverband wordt het project verder ontwikkeld. Daarbij onderhandelen de betrokken partijen over de rollen, de aanpak en de randvoorwaarden. In deze fase kan de gemeente in het belang van de warmteafnemers – bewoners en bedrijven – invloed uitoefenen op de condities waaronder het consortium warmte zal leveren aan de afnemende partij(-en). Vanaf een bepaald moment – als het project scherp gedefinieerd is, de financiële risico's voldoende in beeld zijn en beheersbaar zijn – komt het project in een volgende fase en zal de gemeente wellicht de eigen inbreng willen verkleinen. Het advies is om hier van tevoren over na te denken en met de andere consortiumpartijen te overleggen.

Een variant hierop is dat in eerste instantie nog géén aardwarmtepartij in het consortium zit (de 'uitvoerder' die straks de boringen plant, laat uitvoeren en de bedrijfsvoering doet). De gemeente kan dan ook meebeslissen over de keuze van de uitvoerder. Met name de nieuwe Mijnbouwwet biedt hiervoor een handvat. Welk moment het meest geschikt is om de uitvoerder te kiezen zal van project tot project verschillen.

Ruimtelijk beleid voor aardwarmte

Hoe een gemeente haar beleid ook vorm geeft en welke rol zij ook kiest, het is aanbevolen aardwarmte in ieder geval onderdeel te maken van het ruimtelijk beleid. In de omgevingsvisie en omgevingsplannen maakt de gemeente een afweging over ruimtelijke bestemmingen waaronder ook aardwarmte en mogelijk Hoge Temperatuur Opslag van warmte (HTO). Dit heeft vooral zin bij projecten in de verkenningsfase. Zijn er bijvoorbeeld koppelkansen, zoals bij het vernieuwen van infrastructuur of andere transformaties waarbij ruimte vrij komt? Idealiter werkt de gemeente proactief aan ruimtereserveringen, zodat toekomstige initiatieven minder tijd kwijt zijn aan een tijdrovend locatiekeuzeprocess, met een hoog afbreukrisico.

Aardwarmte als onderdeel van de RES

Naast een plek in gemeentelijk ruimtelijk beleid heeft aardwarmte ook een plek op regionaal niveau. Het deel van de Regionale Energiestrategie (RES) dat over warmte gaat, de Regionale Structuur Warmte (RSW), beschrijft ook aardwarmte. Elke energieregio maakt een RSW, met daarin hoe bovengemeentelijke samenwerking in en kennisuitwisseling over warmtebronnen, warmtevraag, warmte-infrastructuur kunnen worden gerealiseerd. Een aardwarmtebron is als bovengemeentelijk aan te merken als er voldoende warmte beschikbaar is en de afstand tussen bron en afnemer niet te groot is (dit laatste vanwege de warmteverliezen en kosten.) De komende jaren zal het accent verschuiven van beleidsvorming naar beleidsuitvoering.

4. Locatie en communicatie als belangrijk onderdeel van beleid

Introductie

Uit ervaring elders in Nederland blijkt dat gemeenten een belangrijke rol spelen om aardwarmteprojecten te ontwikkelen en te versnellen. Een gemeente moet dan ook goed voorbereid zijn en tijdig de benodigde kennis, kunde en capaciteit in huis halen. De gemeentelijke rol betreft vooral twee onderdelen: proactieve beleidsvorming & communicatie en voorsorteren op locatiekeuze & ruimtelijke inpassing. Hieronder gaan we daar verder op in.

Proactieve beleidsvorming en communicatie

Aardwarmteprojecten ontstaan vanuit de noodzaak tot verduurzaming van de energievoorziening. Zij dienen een maatschappelijk doel. Binnen een gemeente moeten de betrokken 'doelgroepen' (burgers, bestuur, gemeenteraad, ambtenaren) dan ook voldoende vertrouwd zijn met de energietransitie en de (mogelijke) plek van aardwarmte daarin.

Het is aan te bevelen om beleid te ontwikkelen vóóordat een initiatiefnemer aanklopt. Vaak is met (interne) communicatie veel meer tijd gemoeid dan vooraf ingeschat ('Wat is aardwarmte wél en wat niet?', 'Waarom denken we als gemeente hier überhaupt over na?'). Stap één is diverse interne collega's uit de openbare ruimte, veiligheid, beleid, communicatie enzovoorts erbij te betrekken.

Om voldoende maatschappelijk vertrouwen en feedback te verkrijgen, is het wenselijk dat de gemeente – en niet de aardwarmtepartij – als eerste het gesprek met bewoners en bedrijven aangaat over nut en noodzaak van aardwarmte. Daarbij is het ook belangrijk om voorlichting te geven over de Mijnbouwwet, de Omgevingswet, de rol van Staatstoezicht op de Mijnen en anderen, zodat vragen en afspraken over veiligheid en overlast op de juiste plek landen. Specifiek voor de MRA geldt dat er najaar/eind 2022 meer bekend zal zijn over de geschiktheid van de ondergrond. Dat is wellicht een goed moment om (ook) aardwarmte mee te nemen in de communicatie over de warmtetransitie.

In de meningsvormende fase van bestuur en raad is communicatie met burgers noodzakelijk en belangrijk. De communicatie met de burgers gaat uiteraard ook door als het beleid op hoofdlijnen al is vastgesteld. Wanneer een locatiekeuze aan de orde komt, moet de communicatie met omwonenden opstarten. Het is sterk aan te bevelen tijdig een actieve rol in te nemen, realistisch beleid op te stellen en hierover met de raad in gesprek te gaan. Liefst vóóordat initiatiefnemers interesse tonen en er tijdsdruk ontstaat.

Voorsorteren op locatiekeuze en ruimtelijke inpassing

Zonder locatie geen project en geen locatie zonder een zorgvuldig afwegingsproces, zowel binnen de gemeenteorganisatie als met de omgeving. Om het project te laten slagen en geaccepteerd te krijgen, dan is een zorgvuldig zoek- en keuzeproces voor een locatie uiterst belangrijk. Daarom adviseren we de gemeente over dit proces nauwgezette afspraken met de ontwikkelaar te maken of hier zelfs de regie in te nemen. Hieronder staan diverse aandachtspunten aangegeven voor dit proces.

In drie tabellen⁷ staan de voorwaarden (deels technisch-financieel en deels vergunningstechnisch) waaraan een bovengrondse locatie moet voldoen. Een voorbeeld van zo'n afweging binnen een gemeente is de [quick scan naar locaties](#) die in Den Haag is uitgevoerd⁸. Formeel is het uiteraard de initiatiefnemer die een locatie probeert te verwerven en vergund te krijgen. Zijn uiteindelijke voorkeur hangt vooral af van verschillende factoren (zie tabel 3 haalbaarheidsfactoren).

Tabel 2 toont de **noodzakelijke voorwaarden** en locatiebepalende factoren die het project blokkeren (zogenoeten showstoppers). Tabel 3 (**haalbaarheidsfactoren**) geeft de wegingsfactoren en welke punten extra aandacht behoeven. Tabel 4 (**aandachtspunten**) betreft vooral de milieukundige staat van de bodem. Soms zal de initiatiefnemer moeten toetsen of hieraan is voldaan, zo niet dan zijn deze aandachtspunten meestal te beïnvloeden door een extra inspanning (extra heiwerk, grondreiniging).

Als een aantal locaties geschikt blijkt op basis van de genoemde criteria, volgt een besluit over passende communicatie en participatie. Met bewoners op een bedrijventerrein afstemmen zal minder intensief zijn dan bewoners in een woonwijk. In ieder geval is het belangrijk om bewoners tijdig in het afwegingsproces te betrekken. Het beste is om te starten met een verkennend traject over de criteria die bewoners zelf aandragen voor de locatiekeuze en deze naast de criteria te leggen van de gemeente en het aardwarmtetraceut. Hierdoor ontstaat een gezamenlijke set criteria, en het maakt de bewoners mede-eigenaar van de locatiekeuze.

Tabel 2 Noodzakelijke voorwaarden

Noodzakelijke voorwaarden	Toelichting
Geologie	De diepe ondergrond dient voldoende poreus en permeabel te zijn. Voor een eerste indruk: www.thermogis.nl
Terreinomvang	Er is voldoende ruimte: denk aan 50 x 100 meter
Bouwhoogte	De definitieve installatie is meestal 8- 15 meter hoog
Ondergrondse civiele werken	Er zijn geen grote civiele werken aanwezig in de ondergrond van (een deel van) de locatie (zoals tunnels, parkeergarages)
Open ruimte	De locatie is een open ruimte (bedrijfsterrein, nutsvoorzieningen, braakliggende gronden, pleinen, sportvelden, parkeerterreinen)

Tabel 3: Haalbaarheidsfactoren⁹

Factoren	makkelijker < > complexer		
	<500 m tot warmtevraag	>500 m, maar financieel haalbaar	>500 m, en financieel niet haalbaar
Afstand tot afzet	<500 m tot warmtevraag	>500 m, maar financieel haalbaar	>500 m, en financieel niet haalbaar
Afstand tot gebouwde omgeving	>50m	50-30m	<30m
Afstand tot leefomgeving	Geen woonwijk	Woonwijk, maar publieke acceptatie	Woonwijk, geen publieke acceptatie
Afstand tot snel- en spoorwegen	>30m	>15m-20m<	<15m
Afstand tot hoogspanningskabels	Geen sprake van interferentie	Verplaatsing mogelijk	Niet te verplaatsen
Bestaande bodemenergie	Niet aanwezig	<100m: onderzoek interferentie	Systeem in directe ondergrond
Beschermgebied drinkwater	Niet aanwezig	Interferentie denkbaar	De locatie bevindt zich in beschermd gebied

7. Opgesteld op basis van het rapport van IF Technology in opdracht van de gemeente Den Haag.

8. Gemeente Den Haag, RIS310443, [Locatieverkenning geothermie Den Haag](#)

9. **Let op!** Deze tabel is geen normstelling, maar geeft slechts inzicht in mogelijke uitdagingen. Ook al scoort een locatie vaak in de rechterkolom, dan kan het nog steeds een geschikte locatie zijn. Wel zijn dan meer beheersmaatregelen nodig.

Bestaande olie- & gasvelden	Niet aanwezig	Interferentie denkbaar	interferentie waarschijnlijk
Ondergrondse kabels en leidingen	Genoeg ruimte	Omleggen mogelijk	Kabels en leidingen vormen belemmering
Archeologie & Aardkundige waarden	Genoeg ruimte	Waarden aanwezig maar ontgraven mogelijk	Waarden vormen belemmering
Bomen & [beschermd] Natuurgebied	Geen bomen / beschermd gebied	Beheersbaar / ontheffing / verplaatsing bomen	Bescherming vormt belemmering
Bouw- & infrastructuurplannen	Geen plannen	Aanpasbare plannen	Plan vormt belemmering
Ruimte beschikbaar voor opslag testwater	>10.000 m ³	10.000 m ³ – 3.000 m ³	<3.000 m ³
Terrein bevat (deels) oppervlaktewater	Niet aanwezig	Demping mogelijk	Geen demping mogelijk
Eigendom grond	Eigendom operator	Huren / kopen mogelijk	Niet te huur / te koop
Gebruik grond andere doeleinden	Geen ander gebruik	Gedeeld gebruik mogelijk	Ander gebruik belemmerd
Toegankelijkheid verkeer	Toegankelijk [standaard openbare wegen voldoen]	Kan worden aangepast	Niet toegankelijk

Tabel 4: Aandachtspunten

Aandachtspunten	Toelichting mogelijke belemmering	Score
Mogelijkheden waterlozing	Lozing mogelijkheden nabij locatie creëren	
Bodemverontreiniging	Aanwezig, onderzoek nodig	
Draagvermogen	Slecht draagvermogen, en moet geheid of pre-load worden	
Bestemmingsplan	Moet wellicht worden aangepast	

5. Conclusies en aanbevelingen

Kortom, gemeenten hebben er baat bij om vroegtijdig vertrouwd te worden met de plek van aardwarmte binnen hun eigen energietransitie. En hebben er baat bij actief beleid te ontwikkelen, nog voordat een initiatiefnemer zich aandient.

Deze handreiking helpt u als gemeente op weg om aardwarmteprojecten te realiseren en betrokken partijen beter op elkaar te laten inspelen. Afhankelijk van de insteek van (mogelijke) ontwikkelaar en de politiek/bestuurlijke situatie hebben gemeenten een rol, zelfs in het vroege stadium van de verkenning.

Deze handreiking laat zien dat er verschillende rollen zijn. Aardwarmte in de warmtetransitie inpassen vraagt dan ook om keuzes – vanuit wettelijke rollen en facultatieve rollen die projecten versnellen of het draagvlak kunnen vergroten onder bewoners. Hierbij is het belangrijk op de hoogte te zijn van het speelveld en welke partijen welke verantwoordelijkheden hebben en welke juist weer bij andere liggen. Als een gemeente ervoor kiest om verder te gaan dan de wettelijke verplichting geeft deze handreiking suggesties voor een intentieovereenkomst en samenwerkingsovereenkomst.

Tot slot beschrijft deze handreiking dat – ook al ligt de verantwoordelijkheid bij een aardwarmtebedrijf (operator) ligt – een gemeente er goed aan doet om al voor te sorteren op locatiekeuze, ruimtelijke inpassing en eventuele communicatie. Dit maakt de landing van aardwarmte in de gemeente makkelijker.

Handreiking aardwarmtebeleid gemeenten